

ВІДГУК

**офіційного опонента, кандидата економічних наук
Кащук Катерини Миколаївни на дисертаційну роботу
Лісевич Наталії Анатоліївни на тему: «Інноваційно-інвестиційний
розвиток виробництва продукції тваринництва агропромисловими
підприємствами», подану на здобуття наукового ступеня кандидата
економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління
підприємствами (за видами економічної діяльності)**

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з напрямками наукових досліджень

Інноваційно-інвестиційний розвиток виробництва продукції тваринництва агропромисловими підприємствами об'єктивно потребує входження України у світове господарство на організаційно-економічних засадах ринкових відносин, на принципах рівноправності і взаємної вигоди у співробітництві в інноваціях та інвестиціях в галузі тваринництва.

На сучасному етапі розвитку виробництва продукції тваринництва агропромисловими підприємствами пріоритетною є інноваційно-інвестиційна діяльність, оскільки вона передбачає залучення науково-технічних розробок, використання розроблених передових технологій та певний технологічний монополізм. В Україні сучасне тваринництво проходить складний період становлення. За роки незалежності України відбулися досить суттєві зміни в організаційно-правовому статусі виробників продукції тваринництва, в економіці виробництва продуктів сільського господарства, в кон'юктурі ринку та рівні доходів населення.

Для успішного розвитку будь-якого підприємства необхідною умовою виживання на ринку є наявність своєчасного та систематичного аналізу власної інноваційної діяльності. Адже не маючи відповідної інформації про рівень ефективності інноваційно-інвестиційного розвитку виробництва продукції тваринництва не можливо правильно рухатися та будувати стратегічні плани. Інноваційні процеси в агропромисловому виробництві

продукції тваринництва мають свою специфіку, відрізняються різноманіттям регіональних, галузевих, функціональних, технологічних і організаційних особливостей впровадження нових технологій; більш продуктивних порід; використання біотехнологій, які дають змогу отримати більш якісні, корисні продукти; застосування екологічних інновацій, збільшити продуктивність.

Вирішенню цих питань присвячено дисертаційну роботу Лісевич Наталії Анатоліївни, яка є актуальною та своєчасною.

Дисертаційна робота виконана в межах наукових напрямів досліджень Подільського державного аграрно-технологічного університету за темами: «Розробка заходів з підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва на основі втілення досягнень науково-технічного прогресу, раціонального використання виробничого і трудового потенціалу, фінансових, кредитних, інвестиційних та інформаційних ресурсів, запровадження ефективного менеджменту, застосування передових досягнень в обліку та аудиті» (номер державної реєстрації 0110U0050564) та «Формування стратегії та пріоритетів інноваційного розвитку аграрного сектору економіки в умовах глобалізації (номер державної реєстрації 0110U007032). Внесок автора дисертації полягає в удосконаленні функціональної моделі інноваційного розвитку, яка ґрунтується на необхідності врахування загальновідомих функцій вузького кола менеджменту інноваційно-інвестиційної діяльності агропромислових підприємств, здійснюється через прояв інновацій у матеріалізації наукомістких ідей і винаходів у якісно нових видах продукції та технологіях, абсолютно нових принципах і підходах до управління ресурсами й організації виробництва, та врахування факторів впливу, що сприятиме відродженню галузі, зміцненню конкурентоспроможності та забезпеченню прибутковості виробництва продукції тваринництва, більш повному задоволенню інтересів зацікавлених осіб.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дослідження

Детальне ознайомлення з роботою Лісевич Н.А. дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані дисертації мають достатній рівень обґрунтованості і достовірності. Вони ґрунтуються на глибокому аналізі теоретичних, методичних та практичних засад. Результати дослідження одержані із використанням значної кількості вихідного матеріалу та необхідного для його обробки методичного інструментарію, не суперечать науковим і практичним положенням, викладених у працях видатних вітчизняних та зарубіжних науковців.

Структура і зміст дисертації свідчать про комплексний характер проведеного наукового дослідження. Робота багата на цифровий та ілюстративний матеріал, що полегшує сприйняття аналітичних досліджень. Висновки, наведені в дисертації, відображають глибину досліджуваної проблеми, побудовані в логічній послідовності.

Наукові положення та висновки в дисертації сформульовані на основі опрацювання значного обсягу джерел наукової вітчизняної і зарубіжної літератури (206 найменувань). Інформаційною базою стали законодавчі та нормативні документи державних та місцевих органів влади щодо економічних реформ, статистичні та аналітичні матеріали Міністерства аграрної політики України, Державної служби статистики України, Департаменту агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Хмельницької обласної державної адміністрації, відділу агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Кам'янець-Подільської районної державної адміністрації, дані річної і оперативної звітності агропромислових підприємств, наукові публікації вчених-економістів, навчально-довідкова література, результати досліджень автора.

Для вирішення поставлених завдань автором широко були застосовані загальноприйняті наукові методи економічних досліджень, зокрема,

системний аналіз, абстрактно-логічний, метод аналогій та порівнянь, графічно-аналітичний, комплексний аналіз, кластерний аналіз агломеративним методом. Методи економічного моделювання використано для визначення ефективності інноваційно-інвестиційного розвитку виробництва продукції тваринництва.

Основні положення, висновки та практичні результати дисертаційного дослідження обговорювались та були схвалені на 8 всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях. Географічно апробація має рівномірний розподіл, матеріали досліджень, що доповідались на конференціях, опубліковані у авторитетних наукових виданнях.

Робота побудована логічно, висновки і пропозиції повністю базуються на виконаному автором дослідженні. Це дозволяє зробити висновок про достовірність положень, висновків і результатів, що виносяться на захист.

Оцінка змісту та наукової новизни дисертаційної роботи

Виходячи з поставлених завдань, автор вдало побудувала структуру дисертаційної роботи, що забезпечило логічну послідовність проведення досліджень та викладу матеріалу.

У першому розділі **«Теоретико-методологічні основи інноваційно-інвестиційного розвитку виробництва продукції тваринництва агропромисловими підприємствами»** узагальнено теоретичні засади визначення сутності інноваційно-інвестиційного розвитку виробництва продукції тваринництва; виокремлено фактори інноваційно-інвестиційного розвитку виробництва продукції тваринництва агропромисловими підприємствами; удосконалено методичні підходи до оцінки результатів інноваційно-інвестиційного розвитку виробництва продукції тваринництва.

У другому розділі **«Динаміка інноваційно-інвестиційного розвитку виробництва продукції тваринництва агропромисловими підприємствами»** проаналізовано динаміку обсягів виробництва і реалізації продукції тваринництва; виявлено особливості та основні тенденції інноваційно-інвестиційного розвитку виробництва продукції тваринництва

агропромислових підприємств; обчислено ефективність сучасного стану розвитку виробництва продукції тваринництва.

У третьому розділі **«Обґрунтування пріоритетних напрямків інноваційно-інвестиційного розвитку виробництва продукції тваринництва агропромисловими підприємствами»** проведено моделювання і прогнозування розвитку виробництва продукції тваринництва агропромисловими підприємствами; обґрунтовано інноваційно-інвестиційні пріоритети виробництва продукції тваринництва; проведено оцінку сценаріїв інноваційно-інвестиційного розвитку виробництва продукції тваринництва агропромислових підприємств.

Детальний аналіз теоретичних, методичних і практичних результатів проведеного Лісевич Н.А. комплексного дослідження інноваційно-інвестиційного розвитку виробництва продукції тваринництва агропромисловими підприємствами дає достатньо підстав для висновку, що значна їх частина характеризується науковою новизною. До найбільш важливих положень, на нашу думку, слід віднести запропоновані автором: функціональну модель інноваційного розвитку, яка ґрунтується на необхідності врахування загальновідомих функцій вузького кола менеджменту інноваційно-інвестиційної діяльності агропромислових підприємств (с. 151-154); систематизовану класифікацію інновацій та інвестицій з урахуванням результативності і напрямку інноваційного процесу, що зосереджується безпосередньо у виробництві, зберіганні, транспортуванні та реалізації сільськогосподарської продукції (с. 17-20); наукові підходи визначення дії ряду груп регулюючих, стимулюючих, структурно-утворюючих факторів забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку як стратегічного завдання та заходів досягнення цього завдання (с. 44-47); упорядковані складові стратегії інноваційного розвитку за рядом напрямків, виділивши як напрямок «результати» (с. 199-200); застосування кластерного підходу, яке є необхідним підґрунтям для відродження вітчизняного

виробництва, підвищення ефективності інноваційного розвитку, досягнення високого рівня та конкурентоспроможності економіки (с. 180-186).

Мета дисертаційного дослідження, яка полягає в узагальненні теоретичних і науково-методичних підходів та обґрунтуванні практичних рекомендацій активізації інноваційно-інвестиційного розвитку виробництва продукції тваринництва агропромисловими підприємствами в цілому досягнута.

Представлена дисертація Лісевич Наталії Анатоліївни за обраним напрямом дослідження, його предметно-об'єктною сферою та змістом відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Обсяг та оформлення дисертації є такими, що відповідають діючим вимогам до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Практична цінність результатів дослідження

Положення наукового дослідження автора знайшли практичну реалізацію, що підтверджується відповідними документами, розміщеними в додатках дисертації. Зокрема, методика аналізу інвестиційної діяльності підприємств, прогнозування напрямків інвестування та шляхів інноваційної діяльності були використані при розробці Програм соціально-економічного розвитку Хмельницької області на 2016 – 2019 роки. Здобувач брала активну участь у визначенні особливостей та розробці Програм розвитку тваринництва в Кам'янець-Подільському районі, орієнтованих в першу чергу на підвищення виробництва продукції тваринництва, тісно пов'язаних з існуючими районними проблемами, що виступає одним з ключових напрямів державної політики сприяння розвитку інновацій та інвестицій в галузь тваринництва району. Практичну цінність має запропонована динаміка показників формування та використання біологічного капіталу птахівництва філії "Птахофабрика "АВІС" ПАТ " Агрохолдинг Авангард" для оперативного управління протягом 2010-2018 років. Розрахунок загальної

потреби коштів знайшли схвалення філії «Птахофабрика «АВІС» ПАТ «Агрохолдинг Авангард». Надано пропозиції по вивченню і розрахункам під час планування впливу на продуктивність худоби різних факторів, дозволяючи визначити розміри впливу окремих чинників у їх взаємозв'язку. Матеріали дослідження мають наукову значимість, визначені шляхи зростання обсягів виробництва молока та потреб у технічному забезпеченні ферм прийнято до впровадження ПП «Калинський ключ». Результати дослідження також використовуються в освітній системі підготовки фахівців з економічних спеціальностей у Подільському державному аграрно-технічному університеті.

Повнота викладу положень дисертації в опублікованих працях

Дисертаційна робота Лісевич Н.А. оформлена згідно з існуючими вимогами, матеріал викладено чітко й аргументовано. Основні положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, знайшли практичне впровадження. Структура роботи логічна і повністю узгоджується з її назвою, метою та завданнями дослідження. Зміст, аргументація та логіка викладу матеріалу дають підстави зробити висновок про завершеність проведеного дисертаційного дослідження.

За темою дослідження автор опублікував 13 наукових праць загальним обсягом 3,73 друк. арк., з них 9 одноосібних статей у наукових фахових виданнях. Аналіз наведених публікацій свідчить про те, що в них досить повно висвітлені основні положення дисертаційної роботи. Опубліковані праці відповідають вимогам ДАК МОН України. Список опублікованих праць наведено в авторефераті.

Зміст автореферату ідентичний основним положенням, висновкам і рекомендаціям, що містяться у дисертаційній роботі.

Дискусійні положення та зауваження до роботи

Оцінюючи позитивно дисертаційну роботу Лісевич Н.А. необхідно відмітити, що вона не позбавлена й деяких дискусійних положень та зауважень, сутність яких полягає у наступному:

1. В дисертації зазначено, що на виробництві результати варто оцінювати з позицій соціальної, екологічної доцільності (с. 199). Враховуючи те, що соціальна та екологічна доцільність є важливою складовою національної економіки, автору доцільно було б подати визначення та надати детальний опис вказаних складових.

2. Автором визначено, що до стимулюючих факторів впливу на інноваційно-інвестиційну активність агропромислових підприємств України належать: демографічно-соціальний, банківсько-бюджетний, еколого-природничий, паливно-енергетичний, геополітичний; до структурно-утворюючих: галузево-секторальний, транспортно-логістичний, інформаційно-комунікаційний, ресурсний, техніко-технологічний; до групи деструктивних: техногенної, природної небезпеки, військовий, політично-економічної нестабільності, корупційний (с. 44), однак в авторефераті не відображено кількісні показники цих факторів.

3. Автором систематизовано класифікацію інновацій та інвестицій з урахуванням результативності і напряму інноваційного процесу, що зосереджується безпосередньо у виробництві, зберіганні, транспортуванні та реалізації сільськогосподарської продукції, є його складовою частиною та набуває нового соціально-економічного сенсу таких видів інновацій та інвестицій можливих при наявності платоспроможного попиту реального сектору економіки на результати наукових досліджень і науково-технічних розробок (с. 17), однак доречно було б конкретизувати напрями і результативність.

4. Наведено інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку шляхом пошуку перспективних інвесторів, можливих джерел інвестування та ефективних фінансових ресурсів, які на відміну від наявних безпосередньо

використовуються на формування нових ідей та знань, впровадження нових винаходів, наукових досліджень, результатів розробок; введення в дію нових досягнень у вигляді ресурсозберігаючих технологій, прогресивного обладнання та техніки, селекції тварин, нових видів продукції, продуктів харчування; вибором форм управління та організації виробництва та з іншими не менш важливими видами інноваційно-інвестиційної діяльності агропромислових підприємств (с. 151), але не деталізовано потенційні джерела інвестування та ефективність використання інвестиційного забезпечення.

5. Автором удосконалено поняття застосування кластерного підходу, яке є необхідним підґрунтям для відродження вітчизняного виробництва, підвищення ефективності інноваційного розвитку, досягнення високого рівня та конкурентоспроможності економіки, як найбільш визнаною протягом останніх років та ефективною організаційною формою розвитку виробництва продукції тваринництва в інноваційній сфері на основі об'єднання суб'єктів інноваційної діяльності в інноваційні кластери що успішно функціонують та забезпечують конкурентні позиції на національному та світовому ринках (с. 180). Однак, потрібно було навести приклади та внести конкретні пропозиції по їх формуванню.

Але загалом, зазначені дискусійні положення та зауваження не носять принципового характеру, є власною позицією опонента, вони суттєво не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок. Структура роботи є логічною, цілком відповідає меті та завданням дослідження. Дисертація є завершеним науковим дослідженням виконаним на актуальну тему, в якому чітко викладені власні підходи і позиції щодо інвестування розвитку агропромислових підприємств, носить творчий характер, має наукову і практичну цінність та відповідає чинним вимогам.

Дисертаційна робота Лісевич Наталії Анатоліївни на тему: «Інноваційно-інвестиційний розвиток виробництва продукції тваринництва агропромисловими підприємствами» є цілком завершеним, оригінальним, самостійним науковим дослідженням, що висвітлює актуальну тему і має вагоме теоретичне та практичне значення. За рівнем наукової новизни наведені у дисертаційній роботі результати відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Тема роботи, об'єкт та предмет дослідження, її зміст, а також положення та висновки відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567 зі змінами та доповненнями, які внесені постановами Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 року №656 та від 30 грудня 2015 року №1159, а її автор Лісевич Наталія Анатоліївна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук
ст. викладач кафедри економіки, менеджменту
і маркетингу Житомирського державного
університету ім. І. Франка

К. М. Кашук

Проректор з наукової і міжнародної роботи
Житомирського державного університету ім. І. Франка,
кандидат економічних наук, доцент

Т. В. Боцян